

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

25 päivänä huhtikuuta 2013*

Sosiaalipolitiikka — Yhdenvertainen kohtelu työssä ja ammatissa — Direktiivi 2000/78/EY — 2 artiklan 2 kohdan a alakohta, 10 artiklan 1 kohta ja 17 artikla — Sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän kielto — Käsite ”tosiseikat, joiden perusteella voidaan olettaa tapahtuneen syrjintää” — Todistustaakan jakautuminen — Tehokkaat, oikeasuhteiset ja varoittavat seuraamukset — Henkilö, joka esiintyy ja jota yleisö pitää ammattijalkapalloseuran johtajana — Julkiset lausunnot, joiden mukaan homoseksuaaliksi esitetyn pelaajan ottaminen työhön on mahdotonta

Asiassa C-81/12,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Curtea de Apel București (Romania) on esittänyt 12.10.2011 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 14.2.2012, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Asociația ACCEPT

vastaan

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Ilesič, presidentti V. Skouris, joka hoitaa kolmannen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit E. Jarašiūnas, A. Ó Caoimh (esittelevä tuomari) ja C. G. Fernlund,

julkisasiamies: N. Jääskinen,

kirjaaja: hallintovirkamies M. Aleksejev,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 23.1.2013 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Asociația ACCEPT, edustajanaan avocat R.-I. Ionescu,
- Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, asiamiehinään C.F. Asztalos, C. Nuică ja C. Vlad,
- Romanian hallitus, asiamiehinään R. H. Radu, E. Gane ja A. Voicu,
- Euroopan komissio, asiamiehinään J. Enegren ja C. Gheorghiu,

* Oikeudenkäyntikieli: romania.

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista 27.11.2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/78/EY (EYVL L 303, s. 16) 2 artiklan 2 kohdan a alakohdan, 10 artiklan 1 kohdan ja 17 artiklan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Asociația ACCEPT (jäljempänä Accept) ja Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (syrjintään liittyviä kysymyksiä käsittelevä kansallinen neuvosto, jäljempänä CNCD) ja jossa on kyse päätöksestä, jolla viimeksi mainittu oli osittain hylännyt kantelun ammattijalkapalloseuran johtajana esiintyneen ja yleisön sellaisena pitämän henkilön esittämistä julkisista lausunnoista, joissa tämä piti mahdottomana sitä, että homoseksuaaliksi esitetty pelaaja olisi otettu seuran palvelukseen.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Direktiivin 2000/78 1 artiklan mukaan ”tämän direktiivin tarkoituksena on luoda yleiset puitteet uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän torjumiselle työssä ja ammatissa yhdenvertaisen kohtelun periaatteen toteuttamiseksi jäsenvaltioissa”.
- 4 Mainitun direktiivin johdanto-osan 15, 28, 31 ja 35 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:
 - ”(15) Niiden tosiseikkojen arviointi, joiden perusteella voidaan päätellä välittömän tai välillisen syrjinnän olemassaolo, on kansallisen tuomioistuimen tai muun toimivaltaisen elimen tehtävä kansallisessa lainsäädännössä tai käytännössä noudatettavien sääntöjen mukaisesti – –
– –
 - (28) Tässä direktiivissä säädetään vähimmäisvaatimuksista, ja siten jäsenvaltiot voivat antaa tai pitää voimassa edullisempia säännöksiä. – –
– –
 - (31) Todistustaakkaa koskevia sääntöjä on mukautettava niissä tapauksissa, jolloin on ilmeistä, että kyseessä on syrjintätapaus, ja kun yhdenvertaisen kohtelun periaatteen tehokas soveltaminen edellyttää, että todistustaakan on siirryttävä vastaajalle, kun tällaisesta syrjinnästä on annettu näyttö. – –
– –
 - (35) Jäsenvaltioiden olisi säädettävä tehokkaista, oikeasuhteisista ja varoittavista seuraamuksista, joita sovelletaan, jos tämän direktiivin mukaisia velvoitteita ei noudateta.”

- 5 Saman direktiivin 2 artiklan, jonka otsikko on ”Syrjinnän käsite”, 1–3 kohdassa säädetään seuraavaa:
- ”1. Tässä direktiivissä ’yhdenvertaisen kohtelun periaatteella’ tarkoitetaan, ettei minkäänlaista 1 artiklassa tarkoitettuun seikkaan perustuvaa välitöntä tai välillistä syrjintää saa esiintyä.
2. Sovellettaessa 1 kohtaa:
- a) välittömänä syrjintänä pidetään sitä, että henkilöä kohdellaan jonkin 1 artiklassa tarkoitetun seikan perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan, on kohdeltu tai voitaisiin kohdella vertailukelpoisessa tilanteessa;
-
3. Häirintää on pidettävä 1 kohdassa tarkoitettuna syrjintänä, kun johonkin 1 artiklassa tarkoitettuun seikkaan liittyvällä haitallisella käytöksellä tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön arvoa tai luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri. Häirinnän käsite voidaan tässä yhteydessä määritellä jäsenvaltioiden kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti.”
- 6 Direktiivin 2000/78 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:
- ”[Euroopan unionille] annetun toimivallan puitteissa tätä direktiiviä sovelletaan kaikkiin henkilöihin sekä julkisella että yksityisellä sektorilla, julkisyhteisöt mukaan lukien, kun kyseessä on:
- a) työn tai itsenäisen ammatin harjoittamista koskevat edellytykset, myös valinta- ja työhönottoperusteet, alasta ja ammattiasemasta riippumatta, sekä uralla eteneminen;
- ”
- 7 Direktiivin 2000/78 8 artiklan 1 kohdassa säädetään, että ”jäsenvaltiot voivat ottaa käyttöön tai pitää voimassa säännöksiä, jotka ovat yhdenvertaisen kohtelun periaatteen turvaamiseksi edullisempia kuin tämän direktiivin säännökset”.
- 8 Kyseisen direktiivin 9 artiklassa säädetään seuraavaa:
- ”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tämän direktiivin mukaisten velvoitteiden täytäntöönpanoon tarkoitetut oikeudelliset ja/tai hallinnolliset menettelyt -- ovat -- kaikkien niiden henkilöiden käytettävissä, jotka katsovat tulleensa kohdelluiksi väärin sen vuoksi, että heihin ei ole sovellettu yhdenvertaisen kohtelun periaatetta.
2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että yhdistykset, järjestöt ja muut oikeushenkilöt, joilla kansallisessa lainsäädännössä vahvistettujen perusteiden mukaisesti on oikeutettua etua sen varmistamisesta, että tämän direktiivin säännöksiä noudatetaan, voivat aloittaa tämän direktiivin mukaisten velvoitteiden täytäntöönpanemiseksi säädetyn oikeudellisen ja/tai hallinnollisen menettelyn kantajan puolesta tai häntä tukeakseen tämän suostumuksella.
3. Mitä 1 ja 2 kohdassa säädetään ei rajoita sellaisten kansallisten sääntöjen noudattamista, joilla säädellään yhdenvertaisen kohtelun periaatetta koskevien kanteiden nostamisen määräaikoja.”
- 9 Saman direktiivin 10 artiklan, jonka otsikko on ”Todistustaakka”, 1–4 kohdassa säädetään seuraavaa:
- ”1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet kansallisen oikeudenkäyttöjärjestelmänsä mukaisesti sen varmistamiseksi, että kun henkilö, joka katsoo kärsineensä vääryyttä sen vuoksi, että häneen ei ole sovellettu yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, esittää tuomioistuimessa tai muussa

toimivaltaisessa viranomaisessa tosiseikkoja, joiden perusteella voidaan olettaa tapahtuneen välitöntä tai välillistä syrjintää, vastaajan on näytettävä toteen, että yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ei ole rikottu.

2. Mitä 1 kohdassa säädetään, ei estä jäsenvaltioita ottamasta käyttöön todistelua koskevia sääntöjä, jotka ovat kantajalle edullisempia.

3. Mitä 1 kohdassa säädetään, ei sovelleta rikosoikeudellisiin menettelyihin.

4. Mitä 1, 2 ja 3 kohdassa säädetään, sovelletaan myös kaikkiin 9 artiklan 2 kohdan mukaisesti vireille pantuihin menettelyihin.”

10 Direktiivin 2000/78 17 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä tämän direktiivin mukaisesti annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista, ja niiden on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että niitä sovelletaan. Seuraamusten, joihin saattaa kuulua korvausten maksaminen uhrille, on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. – –”

Romanian oikeus

11 Kaikenlaisen syrjinnän ehkäisemisestä ja poistamisesta annetulla hallituksen asetuksella nro 137, joka on annettu 31.8.2000, sellaisena kuin se on myöhemmin muutettuna ja täydennettynä varsinkin 14.7.2006 annetulla lailla nro 324 ja kuin se on uudelleen julkaistuna 8.2.2007 (Monitorul Oficial al României, osa I, nro 99, 8.2.2007; jäljempänä asetus nro 137/2000), pyritään erityisesti panemaan täytäntöön direktiivi 2000/78.

12 Asetuksen nro 137/2000 2 §:n 11 momentin mukaan syrjivä menettely aiheuttaa tapauksesta riippuen siviilioikeudellisen, rikkomukseen perustuvan tai rikosoikeudellisen vahingonkorvausvastuun kyseisessä laissa säädetyin edellytyksin.

13 Asetuksen nro 137/2000 5 §:ssä rikkomuksena pidetään muun muassa menettelyä, jossa edellytykseksi henkilön osallistumiselle johonkin taloudelliseen toimintaan asetetaan hänen sukupuolinen suuntautumisenensa.

14 Asetuksen nro 137/2000 7 § n 1 momentissa säädetään, että rikkomuksena pidetään menettelyä, jolla luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö kieltäytyy ottamasta palvelukseensa henkilöä tämän sukupuolisen suuntautumisen vuoksi, lukuun ottamatta laissa säädettyjä poikkeuksia.

15 Asetuksen nro 137/2000 15 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Jos tosiseikat eivät kuulu rikoslain soveltamisalaan – – rikkomuksena pidetään menettelyä, jolla pyritään loukkaamaan henkilön, henkilöryhmän tai henkilöyhteisön arvoa tai luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri heidän – – sukupuolisen suuntautumisenensa vuoksi.”

16 Asetuksen nro 137/2000 20 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1) Henkilö, joka katsoo tulleensa syrjityksi, voi saattaa asian [CNCD:n] käsiteltäväksi määräajassa, jonka pituus on yksi vuosi tosiseikkojen tapahtumisesta tai ajankohdasta, josta lähtien hän olisi voinut saada tiedon niiden tapahtumisesta.

2) [CNCD] ratkaisee asian johtokollegion päätöksellä – –

--

6) Asianomaisen henkilön on näytettävä toteen ne tosiseikat, joiden perusteella voidaan olettaa tapahtuneen välitöntä tai välillistä syrjintää, kun taas henkilön, jota vastaan kantelu on tehty, on näytettävä toteen, ettei syrjintää ole tapahtunut. --

7) Johtokollegion on ratkaistava kantelu 90 päivän kuluessa sen jättämisestä ja [sen päätöksessä] on annettava: -- sakon maksutapaa koskevat yksityiskohtaiset määräykset --

--”

17 Asetuksen nro 137/2000 26 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”1) -- 5–8 -- ja 15 §:ssä säädettyistä rikkomuksista tuomitaan sakkoa 400–4 000 Romanian leitä, jos syrjintä kohdistuu luonnolliseen henkilöön, tai 600–8 000 Romanian leitä, jos syrjintä kohdistuu henkilöryhmään tai -yhteisöön.

2) Myös oikeushenkilöille voidaan tuomita seuraamuksia --”

18 Asetuksen nro 137/2000 27 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Henkilö, joka katsoo tulleen syrjityksi, voi vaatia tuomioistuimessa vahingonkorvausta ja syrjintää edeltäneen tilanteen palauttamista ennalleen tai syrjinnästä johtuvan tilanteen poistamista yleisesti sovellettavan oikeuden mukaisesti. Kyseisen vaatimuksen -- esittämisen edellytyksenä ei ole kantelun tekeminen [CNCD:lle].”

19 Asetuksen nro 137/2000 28 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Hallituksista riippumattomilla järjestöillä, joiden tavoitteena on ihmisoikeuksien suojelu tai joilla on perusteltu intressi syrjinnän vastaiseen toimintaan, on asiavaltuus silloin, kun syrjintä on tapahtunut niiden toimialalla ja sillä vahingoitetaan tiettyä yhteisöä tai henkilöryhmää.”

20 Rikkomuksia koskevasta oikeudellisesta järjestelmästä 12.7.2001 annetun hallituksen asetuksen nro 2, sellaisena kuin se on myöhemmin muutettuna ja täydennettynä (*Monitorul Oficial al României*, osa I, nro 410, 25.7.2001; jäljempänä asetus nro 2/2001), 5 §:n 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”Rikkomuksista tuomitaan lähtökohtaisesti seuraamukseksi a) varoitus, b) rikesakko ja c) yhdyskuntapalvelurangaistus.”

21 Asetuksen N:o 2/2001 7 §:n 1 momentin mukaan ”varoituksella tarkoitetaan rikkomusentekijän suullista tai kirjallista varoittamista teon yhteiskunnallisista vaaroista, ja siihen on liitettävä suositus noudattaa lain säännöksiä”.

22 Asetuksen N:o 2/2001 13 §:n 1 momentin vanhentumissäännöksen mukaan rikesakko on määrättävä kuuden kuukauden kuluessa tekopäivästä.

23 Asetuksen N:o 2/2001 13 §:n 4 momentissa säädetään mahdollisuudesta erityislaililla säätää muita vanhentumisaikoja rikkomuksista määrättäville seuraamuksille.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 24 Accept, joka on hallituksista riippumaton, homo-, bi- ja transseksuaalien oikeuksia ajava järjestö, teki 3.3.2010 kantelun Becalista ja SC Fotbal Club Steaua București SA:sta (jäljempänä FC Steaua) väittäen, että yhdenvertaisen kohtelun periaatetta oli loukattu työhönoton alalla.
- 25 Accept väitti kantelunsa tueksi, että Becali oli 13.2.2010 antamassaan, erään ammattipelaajan X mahdollista siirtoa ja tämän oletettua sukupuolista suuntautumista koskevassa haastattelussa antanut tässä ennakkoratkaisupyynnössä esitetystä ensimmäisestä kysymyksestä ilmeneviä lausuntoja. Kyseisistä lausunnoista ilmenee muun muassa, että Becali olisi tehnyt sopimuksen mieluummin joukkueen nuoremman pelaajan kanssa kuin ottanut työhön homoseksuaaliksi esitettyä pelaajaa. Acceptin mukaan Becalin vahvistamat, X:n homoseksuaalisuutta koskevat lehtimiesten oletukset olivat aiheuttaneet sen, ettei työsopimusta ollut tehty kyseisen pelaajan kanssa.
- 26 Accept väitti, että Becali oli harjoittanut sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvaa välitöntä syrjintää, jolla loukataan yhdenvertaisuutta työhönoton alalla ja homoseksuaalien henkilöiden arvoa.
- 27 Toisesta CNCD:ssä olleesta vastaajasta, joka oli FC Steaua, Accept väitti, että vaikka Becalin lausuntoja oli levitetty tiedotusvälineissä, kyseinen jalkapalloseura ei ollut missään vaiheessa sanoutunut niistä irti. FC Steauan asianajaja oli päinvastoin vahvistanut seuran omaksuneen tällaisen pelaajien työhönotossa sovellettavan politiikan perustellen tätä sillä, että ”joukkue on kuin perhe” ja että homoseksuaalin läsnäolo joukkueessa ”synnyttäisi joukkueessa ja katsojien keskuudessa jännitteitä”. Lisäksi Accept totesi, että kyseisten lausuntojen esittämisajankohtana Becali oli vielä ollut FC Steauan osakkeenomistaja.
- 28 CNCD katsoi 13.10.2010 tekemässään päätöksessä muun muassa, ettei pääasiassa kyseessä oleva tilanne kuulunut mahdollisen työsuhteen soveltamisalaan. Becalin ei voitu katsoa esittäneen lausuntojaan työnantajana tai sen laillisena edustajana taikka työhönotosta vastaavana henkilönä, vaikka Becali lausunnon esittämishetkellä olikin FC Steauan osakkeenomistaja.
- 29 CNCD katsoi kuitenkin, että Becalin lausunnot olivat häirinnän muodossa harjoitettua syrjintää. Se määräsi tälle näin ollen seuraamukseksi varoituksen, joka asetuksen nro 2/2001 13 §:n 1 momentin mukaan tuolloin oli ainoa mahdollinen seuraamus sen vuoksi, että CNCD:n päätös oli tehty myöhemmin kuin kuuden kuukauden kuluttua kyseisten tosiseikkojen tapahtumisesta.
- 30 Accept on nostanut ennakkoratkaisua pyytävässä tuomioistuimessa kanteen kyseisestä päätöksestä, ja se on vaatinut pääasiallisesti ensinnäkin, että tuo päätös kumotaan ja että asiassa todetaan, että kyseiset tosiseikat kuuluvat työn alaan ja että sellaisten tosiseikkojen olemassaolo, joiden nojalla voidaan olettaa syrjintää tapahtuneen, on näytetty toteen ja lopuksi että varoituksen sijasta olisi tuomittava rahamääräinen seuraamus.
- 31 Kansallinen tuomioistuin katsoo, ettei asiassa C-54/07, Feryn, 10.7.2008 annettu tuomio (Kok., s. I-5187) anna riittävää selvitystä silloin, kun syrjivät lausunnot esittää henkilö, joka lain mukaan ei voi tehdä työhönoton suorittavaa yhtiötä sitovia toimia, mutta joka niiden kiinteiden suhteiden vuoksi, jotka hänellä on yhtiöön, saattaisi määrävästi vaikuttaa sen päätökseen tai ainakin häntä voitaisiin pitää henkilönä, joka kykenee määrävästi siihen vaikuttamaan.
- 32 Kansallinen tuomioistuin katsoo, että FC Steauan ja Becalin välinen suhde on joka tapauksessa epätavallinen. Oikeudelliselta kannalta katsoen Becali on nimittäin 8.2.2010 myynyt omistamansa FC Steauan osakkeet, ja tämä myynti on merkitty yritysrekisteriin 23.2.2010, kun taas syrjivät lausunnot esitettiin 13.2.2010. Unionin tuomioistuimen käytettävissä olevasta asiakirja-aineistosta ilmenee, että Romanian oikeuden mukaan osakkeiden myyntiin voidaan vedota ulkopuolisiin nähden vasta siitä ajankohdasta lukien, jona myynti on julkistettu merkitsemällä se yritysrekisteriin. Kansallisen tuomioistuimen mukaan Becali ei osakkeensa myytyään ole muuttanut asennettaan julkisuudessa

esiintyessään, ja hän on edelleenkin nimittänyt itseään FC Steauan ”rahoittajaksi” Näin ollen hänellä on – ainakin yleisön mielikuvissa – FC Steauaan samat suhteet, jotka hänellä oli ennen osakkeidensa myyntiä.

- 33 Kansallinen tuomioistuin pohtii lisäksi, voiko ammattijalkapalloseuran näyttövelvollisuus siitä, ettei sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvaa syrjintää ole tapahtunut, osoittautua direktiivin 2000/78 10 artiklassa säädetyn kaltaisen todistustaakan jakautumisen vuoksi käytännössä mahdolliseksi täyttää, koska näytöllä siitä, että kyseinen seura on ottanut pelaajia työhön ottamatta huomioon näiden sukupuolista suuntautumista vaarannetaan kyseisen tuomioistuimen mukaan oikeus yksityiselämän suojaan.
- 34 Kyseinen tuomioistuin toteaa lisäksi, että asetuksen nro 2 /2001 13 §:n 1 momentissa säädetään, että kun CNCD tekee päätöksensä sen jälkeen kun kuusi kuukautta on kulunut kyseisten tosiseikkojen tapahtumisesta, se ei – sen mahdollisesti toteaman syrjinnän vakavuudesta riippumatta – voi määrätä rikkomuksesta rahamääräistä seuraamusta, vaan se voi ainoastaan määrätä saman asetuksen 7 §:n 1 momentissa tarkoitetun niin kutsutun ”varoituksen”, jonka osalta ei ole säädetty vanhentumisesta.
- 35 Tässä tilanteessa Curtea de Apel București on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Sovelletaanko – – [direktiivin 2000/78] 2 artiklan 2 kohdan a alakohtaa tilanteessa, jossa jalkapalloseuran osakas, joka esiintyy ja jota joukkotiedotusvälineet ja yhteiskunta yleisö pitävät kyseisen jalkapalloseuran pääasiallisena johtajana (’patron’), esittää joukkotiedotusvälineille seuraavia lausuntoja:

’Vaikka [FC Steaua] pitäisi sulkea, en ottaisi joukkueeseen homoseksuaalia. Huhut ovat huhuja, mutta miten sellaista voidaan kirjoittaa, jos se ei ole totta ja laittaa se lisäksi etusivulle. Ehkä ei ole totta, että hän [pelaaja X] on homoseksuaali. – – Ja jos hän sitä vastoin on? Sanoin kerran erälle sedistäni, joka ei uskonut paholaiseen eikä jumalaan. Sanoin hänelle: ’Olettakaamme’ ettei jumalaa ole olemassa. Mutta jos hän onkin? Mitä häviät, jos käyt ehtoollisella? Eikö olisikin hyvä päästä paratiisiin?” Hän myönsi minun olevan oikeassa. Kuukausi ennen kuolemaansa hän kävi ehtoollisella. Jumala hänelle anteeksi antakoon. Minun perheessäni ei ole tilaa homolle ja [FC Steaua] on minun perheeni. Kentälle on parempi ottaa junioripelaaja kuin homo. Kukaan ei voi pakottaa minua työskentelemään toisen kanssa. Homoilla on oikeutensa, ja myös minulla on oikeus tehdä työtä kenen kanssa minua haluttaa.’

’Vaikka Steaua pitäisi sulkea, en ottaisi joukkueeseen homoseksuaalia! Ehkä ei ole totta, että hän on homoseksuaali, mutta jos hän sitä vastoin on? Minun perheessäni ei ole tilaa homolle ja [FC Steaua] on minun perheeni. Kentälle on parempi ottaa junioripelaaja kuin homo. Kyse ei ole syrjinnästä. Kukaan ei voi pakottaa minua työskentelemään toisen kanssa. Homoilla on oikeutensa, ja myös minulla on oikeus tehdä työtä kenen kanssa minua haluttaa. Vaikka itse jumala sanoisi minulle unessa, että X ei missään tapauksessa ole homoseksuaali, en ottaisi häntä! Lehdissä on ihan liikaa kirjoitettu hänen olevan homoseksuaali. Vaikka [pelaaja X:n silloinen seura] antaisi hänet minulle ilmaiseksi, en ottaisi häntä! Voisihan hän olla hirveä riitapukari tai suuri juoppo... mutta jos hän on homoseksuaali, en halua enää kuulla puhuttavan siitä.’

2) Missä määrin edellä olevia lausuntoja voidaan pitää [direktiivin 2000/78] 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuina ’tosiseikko[ina], joiden perusteella voidaan olettaa tapahtuneen välitöntä tai välillistä syrjintää’ siltä osin kuin kyse on vastaajana olevasta [FC Steauasta]?

- 3) Missä määrin kyse on 'probatio diabolicasta', jos todistustaakka nyt esillä olevassa asiassa käännetään [direktiivin 2000/78] 10 artiklan 1 kohdassa säädetyn tavoin ja jos vastaajana olevaa [FC Steaunaa] vaaditaan näyttämään toteen, että yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ei ole loukattu ja – tarkemmin ottaen – ettei sukupuolisella suuntautumisella ole merkitystä työhönnotossa?
- 4) Onko se, että rikkomuksesta säädetyn sakkoseuraamuksen määrääminen on syrjintätapauksissa mahdotonta [asetuksen nro 2/2001] 13 §:n 1 momentissa säädetyn, tekopäivästä alkavan kuuden kuukauden pituisen vanhentumisajan kuluttua, ristiriidassa [direktiivin 2000/78] 17 artiklan kanssa, kun otetaan huomioon, että syrjinnän perusteella sovellettavien seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia?"

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Alustavia huomautuksia

- 36 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että direktiivin 2000/78 2 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua välittömän syrjinnän olemassaolo ei edellytä, että asiassa voidaan yksilöidä henkilö, joka väittää joutuneensa tällaisen syrjinnän kohteeksi (ks. rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta 29.6.2000 annetusta neuvoston direktiivistä 2000/43/EY (EYVL L 180, s. 22) em. asia Feryn, tuomion 23–25 kohta).
- 37 Kun etenkin direktiivin 2000/78 8 artiklan 1 kohta otetaan huomioon, kyseisen direktiivin 9 artiklan 2 kohta ei myöskään millään muotoa ole esteenä sille, että jäsenvaltio säätää kansallisessa lainsäädännössään, että yhdistyksillä, joilla on perusteltu intressi varmistaa kyseisen direktiivin noudattaminen, on oikeus aloittaa oikeudellinen tai hallinnollinen menettely tämän direktiivin mukaisten velvoitteiden täytäntöön panemiseksi ilman, että ne toimivat tietyn syrjinnästä väitetysti kärsineen henkilön puolesta tai vaikka tällaista henkilöä ei voitaisi yksilöidä (ks. myös em. asia Feryn, tuomion 27 kohta).
- 38 Kun jäsenvaltio säätää tällaisesta oikeudesta, direktiivin 2000/78 8 artiklan 1 kohdasta, 9 artiklan 2 kohdasta ja 10 artiklan 1, 2 ja 4 kohdasta seuraa, ettei kyseinen direktiivi ole esteenä myöskään sille, että kyseisen 10 artiklan 1 kohdassa säädetyn kaltaista todistustaakan jakautumista sovelletaan myös tilanteissa, joissa tällainen yhdistys aloittaa menettelyn ilman, että se toimisi tietyn syrjinnästä väitetysti kärsineen henkilön puolesta tai tätä tukeakseen taikka tämän suostumuksella. Toisen ja kolmannen ennakkoratkaisukysymyksen sanamuodostakin ilmenee, että tässä tapauksessa kansallinen tuomioistuimen mielestä kyseisen direktiivin 10 artiklan 1 kohdan säännös todistustaakan jakautumisesta on sellainen, että sitä on tarvittaessa ja unionin tuomioistuimen näihin kysymyksiin antamista vastauksista johtuvien varauksin sovellettava pääasiassa.
- 39 Unionin tuomioistuimessa ei ole kiistetty, että Accept on direktiivin 2000/78 9 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua tyyppinen yhdistys, että sille annetaan asetuksen nro 137/2000 28 §:n 1 momentissa mahdollisuus aloittaa oikeudellinen tai hallinnollinen menettely tämän direktiivin mukaisten velvoitteiden täytäntöönpanemiseksi ilman, että se toimisi tietyn syrjinnästä väitetysti kärsineen henkilön puolesta, ja että sitä voidaan pitää kyseisen asetuksen 20 §:n 6 momentissa tarkoitettuna "asianomaisena henkilönä".

Ensimmäinen ja toinen kysymys

- 40 Kahdella ensimmäisellä kysymyksellä pyritään selvittämään, onko direktiivin 2000/78 2 artiklan 2 kohtaa ja 10 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisia tosiseikkoja voidaan pitää sellaisina tosiseikkoina, joiden perusteella voidaan olettaa

tapahtuneen syrjintää, kun kyse on ammattijalkapalloseurasta ja kun kyseiset lausunnot on antanut henkilö, joka esiintyy ja jota tiedotusvälineet ja yleisö pitävät kyseisen jalkapalloseuran pääasiallisena johtajana, vaikka hänellä ei välttämättä olekaan oikeutta toteuttaa sen puolesta sitovia toimia tai edustaa sitä työhönoton alalla.

- 41 Aluksi on tärkeää muistuttaa, ettei unionin tuomioistuimella ole toimivaltaa arvioida pääasian tosiseikkoja tai soveltaa tulkintamääräyksiä kansallisiin toimenpiteisiin tai tilanteisiin, koska nämä kysymykset kuuluvat kansallisen tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan (ks. mm. asia C-451/03, *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti*, tuomio 30.3.2006, Kok., s. I-2941, 69 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Unionin tuomioistuimen ei näin ollen kuulu ottaa kantaa siihen, osoittavatko pääasian taustalla olevat tosiseikat, sellaisina kuin ne esitetään ennakkoratkaisupyyntöissä, että kyseessä on sukupuoliseen suuntautumiseen perustuva syrjintä.
- 42 Kuten direktiivin 2000/78 15 perustelukappaleessa todetaan, niiden tosiseikkojen arviointi, joiden perusteella voidaan olettaa, että kyseessä on syrjintä, on kansallisen tuomioistuimen tai muun toimivaltaisen elimen tehtävä kansallisen lainsäädännön tai käytännön mukaisesti (ks. asia C-415/10, *Meister*, tuomio 19.4.2012, 37 kohta). Jos tällaiset tosiseikat näytetään toteen, vastaajan on seuraavaksi kyseisen direktiivin 10 artiklan 1 kohdassa säädetyn järjestelyn mukaisesti näytettävä kyseisessä tuomioistuimessa tai elimessä toteen, ettei kyseisen direktiivin 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua yhdenvertaisen kohtelun periaatetta näennäisestä syrjinnästä huolimatta ole loukattu.
- 43 Unionin tuomioistuin voi näin ollen esittää kansalliselle tuomioistuimelle kaikkia sellaisia unionin oikeuden tulkintaan liittyviä seikkoja, jotka voivat olla sille hyödyllisiä sen ratkaisun kannalta (ks. mm. em. asia *Feryn*, tuomion 19 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja asia C-163/10, *Patriciello*, tuomio 6.9.2011, Kok., s. I-7565, 21 kohta).
- 44 Tässä suhteessa on syytä todeta direktiivin 2000/78 1 artiklasta ja 3 artiklan 1 kohdan a alakohdasta ilmenevän, että sitä sovelletaan pääasian taustalla olevan kaltaisissa tilanteissa, joissa on kyse työn ja ammatin aloilla annetuista, työn harjoittamista koskeviin edellytyksiin – myös valintaperusteisiin – liittyvistä lausunnoista.
- 45 Tähän toteamukseen ei vaikuta se pääasian oikeudenkäynnissä korostettu seikka, ettei ammattijalkapalloilijoiden työhönottajärjestelmä perustu julkiseen tarjoukseen tai sellaisen valintamenettelyn päätteeksi käytäviin suoriin neuvotteluihin, joka edellyttäisi hakemusten tekemistä ja niiden esivalintaa sen mukaan, kiinnostavatko ne työnantajaa. Unionin tuomioistuimen hyvin vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että urheilutoiminta kuuluu unionin tavoitteiden perusteella unionin oikeuden soveltamisalaan siltä osin, kuin se on taloudellista toimintaa (ks. mm. asia 13/76, *Donà v. Mantero*, tuomio 14.7.1976, Kok., s. 1333, Kok. Ep. III, s. 177 12 kohta ja asia C-325/08, *Olympique Lyonnais*, Kok., s. I-2177, 27 kohta). Tällaisena toimintana on pidettävä ammattijalkapalloilijoiden tai puoli ammattilaisten toimintaa, koska he ovat palkkatyössä tai suorittavat palveluja vastiketta vastaan (asia C-415/93, *Bosman*, tuomio 15.12.1995, Kok., s. I-4921, 73 kohta).
- 46 Kuten kansallinen tuomioistuin toteaa, edellä mainitun asian *Feryn* taustalla olleessa yksittäistapauksessa oli kyse *Feryn NV*-nimisen yhtiön erään johtajan, jolla oli – kuten muun muassa tuossa asiassa esitettyjen ennakkoratkaisukysymysten muotoiluista ilmenee – oikeus määrittellä kyseisen yhtiön työhönottopolitiikka, antamista lausunnoista (ks. em. asia *Feryn*, tuomion 2, 16, 18 ja 20 kohta).
- 47 Edellä mainitusta asiasta *Feryn* ei kuitenkaan voida päätellä, että jotta sellaisten tosiseikkojen olemassaolo, joiden perusteella voidaan olettaa tapahtuneen syrjintää, olisi direktiivin 2000/78 10 artiklan 1 kohdan mukaisesti näytetty toteen, määrätyn yrityksen työhönottopolitiikkaa koskevien lausuntojen esittäjällä on välttämättä oltava oikeus välittömästi määrittellä kyseinen politiikka tai toteuttaa kyseisen yrityksen puolesta sitä sitovia toimia taikka edustaa sitä työhönoton alalla.

- 48 Pelkästään se seikka, ettei pääasiassa kyseessä olevan kaltaisia lausuntoja ole antanut suoraan määrätty vastaaja, ei välttämättä estä kyseisen vastaajan osalta toteamasta, että kyseisen direktiivin 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tosiseikojen, joiden perusteella voidaan olettaa tapahtuneen syrjintää, ovat olemassa.
- 49 Tästä seuraa, ettei vastaajana oleva työnantaja voi kumota sellaisia tosiseikkoja, joiden nojalla voidaan olettaa, että se harjoittaa syrjivää työhönottopolitiikkaa, vain väittämällä, että lausunnot, joissa vihjataan homofobisen työhönottopolitiikan olemassaoloon, on esittänyt henkilö, jolla – vaikka hän on esiintynyt ja näyttää toimivan tärkeissä tehtävissä kyseisen työnantajan toiminnassa – ei ole oikeudellisesti toimivaltainen toteuttamaan sen puolesta sitovia toimia työhönoton alalla.
- 50 Pääasiassa taustalla olevan kaltaisessa tilanteessa se seikka, että kyseinen työnantaja ei ole selvästi sanoutunut irti kyseisistä lausunnoista, on seikka, jonka asiaa käsittelevä tuomioistuin voi ottaa huomioon, kun se tekee tosiseikkoja koskevan kokonaisarvion.
- 51 Tässä suhteessa on syytä muistuttaa, että sillä, kuinka kyseinen yleisö tai kyseiset piirit ovat voineet ymmärtää nämä lausunnot, voi olla merkitystä pääasiassa kyseessä olevien lausuntojen kokonaisarvioinnissa (ks. vastaavasti asia C-470/03, AGM-COS.MET, tuomio 17.4.2007, Kok., s. I-2749, 55–58 kohta).
- 52 Lisäksi – ja toisin kuin CNCD on antanut ymmärtää unionin tuomioistuimelle jättämässään sekä kirjallisissa että suullisissa huomautuksissa – se seikka, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen ammattijalkapalloseura ei ole aloittanut neuvotteluja ottaakseen töihin homoseksuaaliksi esitetyn urheilijan, ei sulje pois mahdollisuutta, että tosiseikkoja, joiden nojalla voidaan olettaa kyseisen seuran harjoittaneen syrjintää, voidaan pitää toteen näytettyinä.
- 53 Edellä esitetty huomioiden ensimmäiseen ja toiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2000/78 2 artiklan 2 kohtaa ja 10 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisia tosiseikkoja voidaan pitää tosiseikkoina, ”joiden perusteella voidaan olettaa tapahtuneen syrjintää”, kun kyse on ammattijalkapalloseurasta ja kun kyseiset lausunnot on esittänyt henkilö, joka esiintyy ja jota tiedotusvälineet ja yleisö pitävät kyseisen seuran pääasiallisena johtajana, vaikka hänellä ei välttämättä olisikaan oikeutta toteuttaa sen puolesta sitovia toimia tai edustaa sitä työhönoton alalla.

Kolmas kysymys

- 54 Kansallinen tuomioistuin kysyy kolmannessa kysymyksessään, eikö tilanteessa, jossa pääasian taustalla olevia tosiseikkoja pidettäisiin ”tosiseikkoina, joiden perusteella voidaan olettaa tapahtuneen” sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvaa ”syrjintää” ammattijalkapalloseuran ottaessa työhön pelaajia, direktiivin 2000/78 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna kaltaisen todistustaakan jakautuminen johda siihen, että vaaditaan näyttöä, jota on mahdotonta esittää loukkaamatta oikeutta yksityiselämän suojaan.
- 55 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee tässä suhteessa, että silloin kun kyseisessä direktiivissä tarkoitettujen tosiseikojen, joiden nojalla syrjintää voidaan olettaa tapahtuneen, näytetään toteen, yhdenvertaisen kohtelun periaatteen tehokas toteuttaminen edellyttää, että todistustaakka lankeaa pääasian vastaajille, joiden on näytettävä toteen, että kyseistä periaatetta ei ole loukattu (ks. vastaavasti asia C-303/06, Coleman, tuomio 17.7.2008, Kok., s. I-5603, 54 kohta).
- 56 Vastaajat voivat tuolloin kiistää toimivaltaisissa kansallisissa tuomioistuimissa tai elimissä tällaisen loukkauksen olemassaolon näyttämällä millä tahansa oikeussuojakeinolla toteen erityisesti, että niiden harjoittama työhönottopolitiikka perustuu tekijöihin, jotka eivät millään tavoin liity sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvaan syrjintään.

- 57 Tämän yksinkertaisen oletuksen, jonka olemassaolo voidaan johtaa direktiivin 2000/78 10 artiklan 1 kohdasta, kumoamiseksi ei ole tarpeen, että vastaaja todistaisi, että aikaisemmin on otettu työhön tiettyä sukupuolista suuntautumista edustavia henkilöitä, koska tällainen vaatimus saattaisi todellakin joissakin olosuhteissa loukata oikeutta yksityiselämän suojaan.
- 58 Siinä kokonaisarvioinnissa, joka asiaa käsittelevän kansallisen tuomioistuimen tai elimen olisi tällöin tehtävä, voitaisiin yhdenmukaisten seikkojen muodostaman kokonaisuuden nojalla todeta, ettei sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvalla syrjinnällä näyttävää syrjintää ole tapahtunut. Kuten Accept on väittänyt, tällaisina seikkoina voitaisiin pitää muun muassa asianomaisen vastaajan reaktioita, toisin sanoen, onko se selvästi sanoutunut irti näennäisen syrjinnän taustalla olevista julkisista lausunnoista, tai sitä, että vastaaja on työhönottopolitiikassaan ryhtynyt nimenomaisiin toimenpiteisiin varmistukseksi direktiivissä 2000/78 tarkoitetun yhdenvertaisen kohtelun periaatteen noudattamisen.
- 59 Edellä esitetyn perusteella kolmanteen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2000/78 10 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että jos pääasian taustalla olevan kaltaisia tosiseikkoja pidettäisiin tosiseikkoina, joiden nojalla voidaan olettaa, että ammattijalkapalloseura on pelaajia töihin ottaessaan harjoittanut sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvaa syrjintää, direktiivin 2000/78 10 artiklan 1 kohdassa säädetyn todistustaakan jakautumisen perusteella ei voida vaatia sellaista näyttöä, jonka esittäminen on mahdotonta loukkaamatta oikeutta yksityiselämän suojaan.

Neljäs kysymys

- 60 Kansallinen tuomioistuin kysyy neljännessä kysymyksessään, onko direktiivin 2000/78 17 artiklaa tulkittava siten, että se on esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka perusteella tilanteessa, jossa sukupuoliseen suuntautumiseen perustuva syrjintä on todettu, on mahdollista määrätä vain pääasiassa kyseessä olevan kaltainen varoitus, kun tämä määrääminen tapahtuu kuuden kuukauden pituisen määräajan kuluttua tosiseikkojen tapahtuma-ajankohdasta.
- 61 Direktiivin 2000/78 17 artiklassa jätetään jäsenvaltioiden tehtäväksi säätää kyseisen direktiivin mukaisesti annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavasta seuraamusjärjestelmästä, ja niiden on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että tällaisia seuraamuksia sovelletaan. Vaikka kyseisessä artiklassa ei velvoitetakaan säätämään erityisistä seuraamuksista, siinä täsmennetään, että kyseisen direktiivin mukaisesti annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavien seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia.
- 62 Menettelyssä, jossa lakisäateisen valtuutuksen nojalla toimiva elin vaatii, että syrjintää todetaan tapahtuneeksi ja että siitä määrätään seuraamuksia, direktiivin 2000/78 2 artiklan 2 kohdassa edellytettyjen kansallisen oikeuden mukaisten seuraamusten on niin ikään oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia silloinkin, kun syrjinnän välitöntä uhria ei ole olemassa (ks. analogisesti em. asia Feryn, tuomion 38 ja 40 kohta).
- 63 Tästä seuraa, että jäsenvaltion kansallisessa oikeusjärjestyksessä direktiivin 2000/78 17 artiklan täytäntöönpanemiseksi käyttöön otetulla seuraamusjärjestelmällä on samanaikaisesti mainitun direktiivin 9 artiklan täytäntöönpanemiseksi toteutettujen toimenpiteiden kanssa varmistettava muun muassa niihin perustuvien oikeuksien tosiasiallinen ja tehokas oikeussuoja (ks. analogisesti mm. asia C-180/95, Draehmpaehl, tuomio 22.4.1997, Kok., s. I-2195, 24, 39 ja 40 kohta). Seuraamusten on ankaruudeltaan oltava oikeassa suhteessa niillä rangaistavien loukkausten vakavuuteen nähden, ja niillä on erityisesti varmistettava todellinen varoittava vaikutus (ks. vastaavasti mm. asia C-383/92, komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta, tuomio 8.6.1994, Kok., s. I-2479, Kok. Ep. XV, s. I-223, 42 kohta ja em. asia Draehmpaehl, tuomion 40 kohta) yleistä suhteellisuusperiaatetta kuitenkin noudattaen (ks. vastaavasti asia C-101/01, Lindqvist, tuomio 6.11.2003, Kok., s. I-12971, 87 ja 88 kohta ja asia C-430/05, Ntönik ja Pikoulas, tuomio 5.7.2007, Kok., s. I-5835, 53 kohta).

- 64 Joka tapauksessa on todettava, että puhtaasti vertauskuvallista seuraamusta ei voida pitää yhteensoveltuvana direktiivin 2000/78 asianmukaisen ja tehokkaan täytäntöönpanon kanssa.
- 65 Unionin tuomioistuimelle jätetystä asiakirja-aineistosta ilmenee tässä tapauksessa, että asetuksen nro 2/2001 13 §:n 1 momentissa säädetty kuuden kuukauden pituinen vanhentumisaika alkaa kulua siitä ajankohdasta, jona kyseiset tosiseikat ovat tapahtuneet, ja että asetuksen nro 137/2000 20 §:ssä kanteen nostamiselle säädetty yhden vuoden pituinen määräaika alkaa kulua tästä samasta ajankohdasta. Tästä seuraa, että on mahdollista, että kantelija saattaa direktiivissä 2000/78 tarkoitettua syrjintää syrjintää koskevan kantelun pätevästi CNCD:n käsiteltäväksi 6–12 kuukautta kyseisen kantelun synnä olevien tosiseikkojen tapahtumisen jälkeen, vaikka CNCD:n suosiman kansallisen oikeuden tulkinnan mukaan asetuksen nro 137/2000 26 §:n 1 momentissa säädettyä seuraamusta ei voida enää soveltaa. Unionin tuomioistuimelle esitetystä huomautuksista ilmenee joka tapauksessa, että vaikka kantelu tehtäisiin hyvissä ajoin ennen kyseisen kuuden kuukauden pituisen määräajan päättymistä ja asetuksen nro 137/2000 20 §:n 7 momentin säännöksistä huolimatta on mahdollista, että sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvaa syrjintää koskeva CNCD:n päätös annetaan vasta kyseisen kuuden kuukauden pituisen vanhentumisajan päättymisen jälkeen.
- 66 Kuten tämän tuomion 17, 21 ja 34 kohdasta ilmenee, tällaisissa tilanteissa CNCD:n päätöskäytännössä langetettava seuraamus ei – sen mahdollisesti toteaman syrjinnän vakavuudesta riippumatta – ole direktiivin 2000/78 täytäntöön panemiseksi annetussa asetuksessa nro 137/2000 säädetty sakko vaan kansallisessa yleisesti sovellettavassa oikeudessa määrätty ei-rahamääräinen seuraamus, joka muodostuu pääasiallisesti suullisesta tai kirjallisesta varoituksesta, johon on liitetty ”suositus noudattaa lain säännöksiä”.
- 67 Kansallisen tuomioistuimen tehtäviin kuuluu tarkistaa muun muassa, saattavatko ne asianomaiset, jotka osoittavat, että niillä on oikeussuojan tarve, edellisessä kohdassa esitetyn kaltaisissa tilanteissa pidättyä siinä määrin vetoamasta heille direktiivin 2000/78 täytäntöön panevilla kansallisilla lainsäädännöllä annettuihin oikeuksiin, että kyseisen direktiivin täytäntöön panemiseksi käyttöön otetulla seuraamusjärjestelmällä ei ole todellista varoittavaa vaikutusta (ks. analogisesti em. asia Draehmpaehl, tuomion 40 kohta). Kansallinen tuomioistuin voisi seuraamuksen varoittavan vaikutuksen osalta ottaa tarvittaessa huomioon myös sen, onko kyseinen vastaaja mahdollisesti uusinut menettelynsä.
- 68 Pelkästään se seikka, ettei tietty seuraamus ole olennaisilta osiltaan rahanmääräinen, ei tosin välttämättä tarkoita sitä, että sillä olisi puhtaasti vertauskuvallinen luonne (ks. vastaavasti em. asia Feryn, tuomion 39 kohta) varsinkaan, jos se julkistetaan sopivassa määrin ja jos se mahdollisissa vahingonkorvausoikeudenkäynneissä edesauttaa näyttämään toteen kyseisessä direktiivissä tarkoitettua syrjinnän.
- 69 Tässä tapauksessa kansallisen tuomioistuimen on kuitenkin tarkistettava, onko pelkän varoituksen kaltainen seuraamus asianmukainen pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa (ks. analogisesti asia C-271/91, Marshall, tuomio 2.8.1993, Kok., s. I-4367, Kok. Ep. XIV, s. I-349, 25 kohta). Asetuksen nro 137/2000 27 §:ään perustuvan vahingonkorvauskanteen, joka on nostettava kolmen vuoden kuluessa, pelkällä olemassaololla ei sellaisenaan voida korjata niitä seuraamuksen tehokkuudessa, oikeasuhteisuudessa ja varoittavuudessa mahdollisesti olevia puutteita, jotka kyseinen tuomioistuin toteaa tämän tuomion 66 kohdassa esitetyn tilanteen suhteen. Kuten Accept on unionin tuomioistuimessa pidetyssä istunnossa väittänyt, kun direktiivin 2000/78 9 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua tyyppinen yhdistys ei toimi määrättyjen syrjinnän uhrien puolesta, saattaa osoittautua vaikeaksi näyttää toteen, että kyseinen yhdistys on kärsinyt vahinkoa asian kannalta merkityksellisen kansallisen oikeuden säännöissä tarkoitettuun tavoin.
- 70 Jos asiassa kävisi ilmi, että – kuten Accept väittää – varoituksesta muodostuva seuraamus määrätään Romanian oikeusjärjestyksessä lähtökohtaisesti yksinomaan vähämerkityksistä rikkomuksista, tämän seikan nojalla voitaisiin olettaa, ettei kyseinen seuraamus ole oikeassa suhteessa kyseisessä direktiivissä tarkoitettua yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamisen vakavuuteen nähden.

- 71 Joka tapauksessa on syytä muistuttaa, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan silloin, kun tietty tapaus kuuluu jonkin direktiivin soveltamisalaan, kansallisen tuomioistuimen on kansallista lainsäädäntöä soveltaessaan tulkittava sitä mahdollisimman pitkälle kyseisen direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti direktiivillä tavoitellun tuloksen saavuttamiseksi (ks. vastaavasti mm. asia 14/83, Colson ja Kamann, tuomio 10.4.1984, Kok., s. 1891, Kok. Ep. VII, s. 557, 26 ja 28 kohta; asia C-106/89, Marleasing, tuomio 13.11.1990, Kok., s. I-4135, Kok. Ep. X, s. 599, 8 kohta; asia C-196/02, Nikoloudi, tuomio 10.3.2005, Kok., s. I-1789, 73 kohta ja asia C-406/08, Uniplex (UK), tuomio 28.1.2010, Kok., s. I-817, 45 ja 46 kohta).
- 72 Kansallisen tuomioistuimen on näin tarvittaessa arvioitava pääasiassa, voidaanko asetuksen nro 137/2000 26 §:n 1 momenttia tulkita Acceptin ehdottamin tavoin siten, että asetuksen nro 2/2001 13 §:n 1 momentissa säädettyä kuuden kuukauden pituista vanhentumisaikaa ei sovelleta kyseisessä 26 §:n 1 momentissa säädettyihin seuraamuksiin.
- 73 Edellä olevat seikat huomioiden neljänteen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2000/78 17 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka perusteella tilanteessa, jossa kyseisessä direktiivissä tarkoitettu sukupuoliseen suuntautumiseen perustuva syrjintä todetaan, on mahdollista määrätä vain pääasiassa kyseessä olevan kaltainen varoitus, kun tämä määrääminen tapahtuu kuuden kuukauden pituisen määräajan kuluttua tosiseikkojen tapahtuma-ajankohdasta, jollei kyseisessä lainsäädännössä tällaisesta syrjinnästä säädettyä seuraamusta määrätä sellaisissa aineellisissa ja menettelyyn liittyvissä olosuhteissa, joilla taataan mainitun seuraamuksen tehokkuus, oikeasuhteisuus ja varoittavuus. Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on arvioida, onko asia näin pääasiassa kyseessä olevan lainsäädännön osalta, ja tarvittaessa tulkittava kansallista oikeutta sen kaikilta mahdollisilta osilta kyseisen direktiivin tekstin ja tavoitteen valossa, jotta se saavuttaisi sillä tavoitellun lopputuloksen.

Oikeudenkäyntikulut

- 74 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) **Yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista 27.11.2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/78/EY 2 artiklan 2 kohtaa ja 10 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisia tosiseikkoja voidaan pitää tosiseikkoina, ”joiden perusteella voidaan olettaa tapahtuneen syrjintää”, kun kyse on ammattijalkapalloseurasta ja kun kyseiset lausunnot on esittänyt henkilö, joka esiintyy ja jota tiedotusvälineet ja yleisö pitävät kyseisen seuran pääasiallisena johtajana, vaikka hänellä ei välttämättä olisikaan oikeutta toteuttaa sen puolesta sitovia toimia tai edustaa sitä työhönoton alalla. Toimivaltaisten kansallisten elinten on tässä suhteessa tehtävä kokonaisarviointi ottamalla huomioon kaikki niiden käsiteltävinä oleville asioille ominaiset konkreettiset seikat.**
- 2) **Direktiivin 2000/78 10 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että jos pääasian taustalla olevan kaltaisia tosiseikkoja pidettäisiin tosiseikkoina, joiden nojalla voidaan olettaa, että ammattijalkapalloseura on pelaajia töihin ottaessaan harjoittanut sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvaa syrjintää, direktiivin 2000/78 10 artiklan 1 kohdassa säädetyn todistustaakan jakautumisen perusteella ei voida vaatia sellaista näyttöä, jonka esittäminen on mahdotonta loukkaamatta oikeutta yksityiselämän suojaan.**

- 3) Direktiivin 2000/78 17 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka perusteella tilanteessa, jossa kyseisessä direktiivissä tarkoitettu sukupuoliseen suuntautumiseen perustuva syrjintä todetaan, on mahdollista määrätä vain pääasiassa kyseessä olevan kaltainen varoitus, kun tämä määrääminen tapahtuu kuuden kuukauden pituisen määräajan kuluttua tosiseikkojen tapahtuma-ajankohdasta, jollei kyseisessä lainsäädännössä tällaisesta syrjinnästä säädettyä seuraamusta määrätä sellaisissa aineellisissa ja menettelyyn liittyvissä olosuhteissa, joilla taataan mainitun seuraamuksen tehokkuus, oikeasuhteisuus ja varoittavuus. Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on arvioida, onko asia näin pääasiassa kyseessä olevan lainsäädännön osalta, ja tarvittaessa tulkittava kansallista oikeutta sen kaikilta mahdollisilta osilta kyseisen direktiivin tekstin ja tavoitteen valossa, jotta se saavuttaisi sillä tavoitellun lopputuloksen.

Allekirjoitukset